

רשימות

בפרשת השבוע

נח

פרק ו' פסוק ט'

אלה תולדת נח נח איש צדיק

רש"י: הואיל והזכירו סיפר בשבחו שנאמר [משלי י' ז'] זכר צדיק לברכה.

דבר דומה לזה מצינו לקמן אצל אברהם אבינו [בראשית י" י"ח] שנאמר שם "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", ומביא רש"י שם מדרש אגדה, זכר צדיק לברכה [משלי י' ז'] הואיל והזכירו ברכו [בראשית רבה מ"ט א'], אך יש הבדל בין שני המדרשים, שאצלינו כתוב: סיפר בשבחו, ואילו אצל אברהם אבינו נאמר: ברכו, וצריך להבין את משמעות ההבדל בין סיפר בשבחו לבין ברכו, ועוד צריך ביאור כשנולד נח נקרא כן על שם ש"זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידיו", הרי לא ייצר את המחרישה כשנולד רק מאוחר יותר, ולא שייך לומר שנקרא כן על שם סופו, שהרי למך אביו לא מופיע בתור אחד מהנביאים, אלא י"ל שהיה זה תפילה או משאלת לב בגלל עבודתם הקשה, ומכיון שראו שהאדמה נחה כשנולד, לכן תלו בו את תקותם לעבודה קלה יותר, כמו שהביא רש"י לעיל [ה', כ"ט] "והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חיטים מקללתו של אדם הראשון ובימי נח נחה", ואכן מאוחר יותר במשך חייו המציא את המחרישה כמו שהאנשים תלו בו את תקותם.

עוד צריך להבין בפסוק זה, שעל המילה "בדורותיו" [לקמן בפרק ז' פסוק א' נאמר גם "צדיק לפני בדור הזה"] מביא רש"י "יש דורשין לגנאי", וצריך להבין זאת מדוע יש דורשין לגנאי הרי כתוב בגמרא [ר"ה כה:]: "פתח בדורו כשמואל בדורו, ללמדך שאפילו קל שבקלין ונתמנה פרנס על הצבור הרי הוא כאביר שבאבירים", וכמו במינוי פרנס על הציבור שאין מהרהרין אחריו, כמו כן צריך לכאורה להיות בצדיק הדור, ואם אפשר לדרוש לשבח מדוע לדרוש לגנאי, ובמיוחד במקום שהתורה מעידה שהוא היה צדיק תמים, והרי צריך תמיד ללמד זכות על כל אדם ובודאי על צדיק?

י"ל שאצל אברהם אבינו כולם ידעו שהוא צדיק וגדול הדור, ולא צריך לספר בשבחו, שהרי כולם יודעים מגדולתו, ולכן כתוב במדרש ברכו, שהרי תמיד אפשר לברך, ואפילו הגדול ביותר רוצה ברכה, שהרי רוצה לגדול יותר, וגם רוצה לא לאבד מה שיש כבר, וזהו לשון הפסוק במשלי זכר צדיק לברכה, אך אצל נח עצם הסיפור שהוא צדיק, הוא שבחו והוא הברכה, כי לא היה ידוע לציבור בתור צדיק, כי עובדה זו לא ענינה אותם כל כך, כמו העובדה שהכירו אותו כאדם שהמציא את המחרישה, כדי להקל על עבודת האדמה, כמו שציפו ממנו מאז שנולד וכשמו כן הוא, ולכן הפסוק מזכירו לשבח שהוא צדיק, ואין לך ברכה גדולה מזו. ואף על פי כן יש דורשים לגנאי, שבדורותיו היה צדיק ולא בדורו של אברהם, ואל תחשוב שאם הפסוק הזכירו וסיפר בשבחו כמו שעשה באברהם אבינו, הרי הוא שווה לו, ובודאי שבדורו נחשב לגדול, ויפתח בדורו כשמואל בדורו, אך כיון שהייתי חושב שהוא בדרגה של אברהם אבינו, כיון שגם אצלו כמו אצל אברהם הזכיר שהוא צדיק, לכן הפסוק אומר בדורותיו לגנאי, שיש הבדל ביניהם,

שהוא פחות מאברהם אבינו.

וכן לפי רבותינו שדורשים לשבח [סנהדרין קח.] י"ל שאילו היה בדור של צדיקים היה צדיק יותר, שלא נחשוב שהואיל והזכירו וסיפר בשבחו הרי הוא כשאר צדיקים, בא הכתוב ואמר בדורותיו שהוא בדרגה גבוהה יותר.

פרק ו' פסוק י"ב

כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ
רש"י: אפילו בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן.

קשה שלכאורה זה סותר את דברי רש"י לקמן על הפסוק [פרק ח' פסוק א'] "ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה", בדיבור המתחיל ויזכור - "מה זכר להם לבהמות, זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן, ושלא שמשו בתיבה"?

י"ל שרש"י למד זאת מן הגמרא בסנהדרין [קח.] שם נאמר שהבהמות והחיות חזרו בהם [מהשחתתם עם שאינם בני מינם], וחזרו לבני מינם חוץ מעוף אחת עיין שם, לפי זה מתורץ שבאמת מתחילה השחיתו, ולכן רוב הבהמות והחיות נכחדו, ורק אחר כך בתיבה חזרו בתשובה.

אך קשה על תרוץ זה מלשון רש"י שכתב "זכר להם שלא השחיתו קודם לכן", ואילו בגמרא בסנהדרין משמע שהשחיתו אלא שחזרו בהם.

[יש ללמוד מהבהמות שהתנהגו כמו הבני אדם, ועזבו את טבעם המקורי והשחיתו עם שאינם בני מינם, אך אחר כך בעת העונש חזרו בהם וחזרו לבני מינם, בדבר זה בני אדם יכולים ללמוד מהם, שאפילו בעלי חיים בעת סכנה עושים חשבון נפש עם עצמם, וחוזרים בהם מדרכיהם הרעים].

עוד י"ל שמדובר כאן על הבהמות והחיות הטהורות הכשרות לאכילה, שהם לא השחיתו כלל, ולכן נכנסו לתיבה שבעה שבעה מכל מין, ועליהם נאמר שלא השחיתו, ולא שנים שנים כמו המינים האחרים, שהם כן השחיתו עם שאינם מינם.

דבר דומה מצינו בפירוש הראשונים [רמב"ן ויקרא י"א י"ג, מורה נבוכים, ב', פרק מ"ז] שהסבירו שהאיסור לאכול חיה ובהמה שהתורה אוסרת הוא מכיון שמי שאוכל אותם נכנס בו דברים רעים, ולכן י"ל שהתורה אוסרת באכילה מינים אלו, כיון שהשחיתו עם שאינם בני מינם.

פרק ו' פסוק י"ג

את הארץ

רש"י: דבר אחר את הארץ עם הארץ, שאף שלושה טפחים של עומק המחרישה נמחו ונטשטשו.

צריך להבין מה בא ללמדינו שגם עומק המחרישה נמחה?

י"ל שבא ללמד אותנו שכל מעשה האדם נמחה, ולא נשאר כלום ממעשיו, אפילו שנעשה בעזרת מחרישה, והסיבה היא שחלק מרעת דור המבול שהם הרגישו שהם אדונים על הארץ, ועשו ועבדו באדמה, ועשו דברים גדולים עם המחרישות, ונכנסו בליבם גאווה, של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", בראותם את מרחבי השדות החרושים, ואמרו אף אחד לא יגיד להם מה לעשות, ואיך לנהוג, גם לא נח [אפילו שהוא המציא את המחרישה], ולכן לא פחדו לעשות עבירות חמורות, ולא רצו לשמוע לנח כל השנים, שאמר להם שישבו בתשובה, ושהקב"ה עתיד להביא מבול, אמר הקב"ה מידה כנגד מידה, שהם ימותו, ושכל מעשיהם וחרישותיהם וגאווותם, שהיא שגרמה לעבירות הגדולות לא ישאר כלום מכל זה.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com